

Како се помало преурањена предизборна трка захуктава, тако се пред српску јавност постављају свакакви предлози и виђења „којим путем кренути“ на предстојећим изборима, код којих је досад једино извесно да ће се одржати у следећој години, највероватније на пролеће. Међутим, како се ближи тај фантомски, још увек неодређени датум, ми као посматрачи имамо прилику да видимо не само уобичајена средства на која смо „развили имунитет“ (попут већ одавно превазиђених уличних плаката или свакодневних бомбастичних изјава у којима нас неко ко нам је одавно познат наново убеђује да је управо његово виђење и даље најисправније), већ и понека средства која су врло неуобичајена за раније кампање.

У том погледу се недавно огласила наша драмска списатељица Биљана Србљановић, примећујући да ће тзв. „бели гласови“ заправо представљати „велику политичку заинтересованост грађана да кажу политичким елитама да су незадовољни“ [\[1\]](#), чиме је практично подржала став Србијанке Турајлић која је исто то нешто раније изнела [\[2\]](#)

. Ова, рекло би се заједничка оцена њих две, готово да лепо звучи кад се пренесе у медијима, међутим, морам да изразим сумњу да наша стварност погодује таквој врсти постављања у односу на политички систем.

Наиме, већина тих неважећих листића у досадашњим изборима није била прежврљана или дописана неким речима (типа „Сви су лопови“), већ се углавном радило о листићима на којима није могло да се јасно утврди за кога је гласач гласао (дакле, случајеви заокруживања-подвлачења више кандидата и слични). Даље, чак и да није било тако – суштина је да неважећи гласови не могу ништа да измене јер је цео изборни систем (како код нас, тако и у другим земљама) направљен на такав начин да се признају само важећи листићи, макар их било и 1% или мање. Другим речима, неважећи листић неће апсолутно ништа изменити, већ ће углавном ићи наруку тренутно владајућим струјама које обично имају тзв. „јаку базу“, односно сигурне гласове. То је основни разлог зашто је

предавање тзв. „белог листића“ само по себи један апсурдан чин који не може бити ни од какве користи грађанима који су тако гласали. При том и не спомињем чињеницу да би неко ко жели да учествује на изборима на такав начин, прво морао да дође до гласачког места практично ни због чега, јер би тиме поставио идентични изборни резултат као и да је остао код куће, а излишно је и причати да ли би се заиста иједан од изборних штабова превише забринуо због великог броја неважећих гласачких листића, јер политичке партије а и сам изборни систем природно занимају само важећи листићи.

Да се разумемо – сви смо ми као грађани одавно незадовољни политичком ситуацијом у Србији, али такође морамо бити свесни тога да је за промену политичког курса потребно урадити много више него убацивати прежврљане листиће у гласачку кутију. Суштински, постоје два главна разлога зашто је велики део грађана „дигао руке“ од неке наде у боља времена непосредним учествовањем на изборима, а то су природа овог тзв. демократског представничког система и синдром презасићења политичким темама који доноси лоше последице.

Природа демократије је таква да она само наоко изгледа као систем који прихвата различите идеје и у који су сви грађани једнако укључени у политички живот. Ипак, у стварности овај систем често представља плодно тле за оне политичаре који лажним обећањима и гломазним причама о бољој будућности знају да заведу велики део гласачког тела да за њих гласа, што доводи до необичних ефеката у којима се често деси да схватимо да и после сто година многи од нас верују људима као што је чувени „Вођа“ Радоја Домановића [3]. Ова велика мана демократије међутим није ништа ново (још је и Платон приметио ову слабу тачку), нити је заправо српског порекла, већ је одавно уочена и на самом Западу који данас демократију сматра за свету реч (Черчил је рекао да је „демократија најгора форма владања осим свих осталих за које знамо“

[4]

). Неко би овде разложно могао да примети да је та мана демократије у Србији правила много већу штету него што је то био случај у западним земљама, међутим, такође је потребно имати свест о томе да се ипак ради о истој природи саме штете, док разлоге за ту диспропорцију највероватније треба тражити у економској ситуацији која је у Србији углавном била гора него у западним земљама, као и у великим ратовима у којима смо као нација учествовали, а у којима генерално није било превише простора за развој демократске свести или институција.

Други разлог је уско повезан са првим, али је локалне природе јер се тиче саме перцепције просечног српског гласача. Наиме, велики део српских гласача данас има одређену слику о политици (као делатности) у којој је она сама по себи нешто неморално у чему поштен човек нема шта да тражи, па из таквог схватања и долазе често изговорени ставови да су „сви политичари исти“, „лопови“, који „само гледају свој

интерес“ и сл. Чак и кад би све ове тврдње биле потпуно истините (а по мом скромном мишљењу то баш није увек тако), просечан српски гласач би морао да схвати оно на шта је већ поменути Черчил већ одавно указао – да демократија (па самим тим и гласање на изборима) није обавезно пут ка бољој будућности, али сасвим сигурно јесте покушај бирања „мањег зла“ од свих постојећих алтернатива. Када се на такав, реалан начин, схвати цео изборни процес, бирачи ће моћи и зрелије да се понашају приликом гласања, па ће бити у стању да убацују гласачке листиће без показивања емоција према кандидату за којег су гласали, јер права сврха избора и није емотивно, већ разумно гласање за најбољу постојећу опцију која би у највећој мери требало да буде у складу са друштвеним интересом, а не у складу са симпатијама или антипатијама гласача.

Нажалост, због таквог емотивног схватања целог изборног процеса је добро познати став потенцијалног гласача да су „сви они исти“ не само постао стварност, већ у све већој мери добија на интензитету (и прети да достигне опасан врхунац), јер како се у стварности онај моралнији, поштенији и искренији део нашег друштва повлачи из саме политике (не само неучествовањем у изборима већ и одбијањем да се информисе између избора), тако се тај простор више попуњава оним неморалнијим, непоштенијим и неискренијим делом. Заправо, као што су многи од нас приметили, многа пријатељства, па чак и емотивне везе су се прекинуле због превеликог емотивног набоја у схватању политике код наших грађана.

Кључна реч за ову врсту процеса је општа деполитизација, процес који вуче корене још из оне, послератне власти, која је на различите начине давала до знања да је мешање у политику (партије) неприхватљиво и која је то немешање могла да плати релативно безбрижним животом или у супротном да казни депортовањем на Голи оток, односно затвором у својим каснијим фазама. Сам процес деполитизације се, међутим, у различитим периодима настављао мењајући свој облик, тако да смо деведесетих година прошлог века имали необичну ситуацију медијске експлозије тзв. „кича“ и „шунда“, као и многих других културних и квазикултурних садржаја који нису реално приказивали и српску свакодневицу, а који су по многима управо служили очувању тадашњег режима, који је на тај начин грађанима могао да прикаже слику неког „хипер-благостања“, да би макар донекле уравнотежио слику суморне свакодневице. На тај начин се можда вршила нека врста превентивне пацификације незадовољних грађана, који би можда били спремни да искажу незадовољство стањем у земљи.

Међутим, данашњи процес деполитизације у већој мери личи на онај који је заговаран од некадашње Комунистичке партије, него на поменути из деведесетих година, јер док је за појаву кича деведесетих спорно да ли је долазио са политичког врха или је настао као потреба самих грађана да побегну у неки „Бољи живот“ и постану „Срећни људи“, данашњу деполитизацију (као и ону која је вршена после Другог светског рата) сасвим

јасно пропагирају експоненти нечега што може да буде виђено као главни курс наше политичке елите, а која се може свести на познату паролу да „Европа нема алтернативу“.

У том контексту и не би требало да нас чуди што су управо Биљана Србљановић и Србијанка Турајлић практично подржале идеју о убацавању неважећих листића у гласачке кутије, јер се ради о особама за које се одавно може рећи да се налазе на страни одређених политичких партија и разних невладиних организација које се увек међусобно подржавају по политичкој линији и то до те мере да често имам утисак да синхронизовано делују. Занимљиво је да је сам термин „деполитизација“ добио на актуелности тек директним укључивањем Биљане Србљановић у политички живот, кад је на листи ЛДП-а пре неколико година заговарала „деполитизацију власти“, чиме је хтела да поручи потенцијалним бирачима како ће се она лично залагати за запошљавање кадрова по њиховој стручности а не политичкој припадности [\[5\]](#) .

Међутим, рекло би се да срж овог проблема конкретно није толико у „политизацији власти“, колико у „неморализацији“ саме политике, на шта сам већ указао у делу у којем сам писао о разлозима што су нам политичку делатност највероватније преузели они „неморалнији“ делови наше заједнице. Другим речима, није највећи проблем у томе што припадник неке партије добија место у неком управном одбору, већ што ће као члан тог одбора бити склон корупцији без обзира из које је партије. Из тога следи закључак, чак и кад би се та идеја Биљане Србљановић о „деполитизацији власти“ остварила, да би владајуће стање у друштву по себи донело резултат који би био идентичан овом, јер би се и ти други - „деполитизовани“ кадрови, који номинално не би били чланови ниједне партије, исто понашали на тим одговорним местима као и они „политизовани“. Уз то напомињем да ми идеја о „деполитизовању“ политичких позиција власти звучи крајње апсурдно, и то у истој мери као што ми звучи и убацавање неважећих листића у гласачку кутију.

Из свега наведеног се да закључити да је Биљана Србљановић особа која једним делом себе живи у неком сопственом свету идеала у којем је неприхватљива и најмања честица нечега што такав идеал нарушава, па у складу са таквом сликом и поступа и у претераној мери покушава да те своје ставове „угради“ у реалност. Проблем је што такав начин постављања у односу на свет који нас окружује делује крајње инфантилно, па подсећа на сцену када дете одбија да изађе из продавнице јер му родитељи нису купили жељени слаткиш, или да будем прецизнији - своди се на лично неприхватање јединих реално постојећих алтернатива, што само по себи не може ништа да измени. То не значи да Србији није потребна велика промена (са том идејом је вероватно и настао фамозни „Преокрет“), али за такву, суштинску промену, управо је потребна супротна врста политичког активизма, односно политизација становништва, која може да се огледа у

стварању нових политичких покрета, партија, конкретном исказивању незадовољства за одређене одлуке власти или појаве у друштву и сл.

Истина, Биљану Србљановић саму по себи и не могу да кривим превише због таквог става, јер се ради пре свега о уметници чији задатак донекле и јесте покушај стварања неког „идеалног“ света (чему сви уметници са више или мање успеха теже), међутим, сви ми, обични људи, морамо у сваком тренутку да будемо свесни не само реалног стања и могућности за његову промену „набоље“, већ и могућности да се може десити да погрешимо и гласамо и за „гору“ опцију. У принципу, то и јесте оно што разликује зреле особе од инфантилних. Кад је Србијанка Турајлић у питању, њена подршка „белим листићима“ ми је мање јасна, али не превише.

Било како било, док год не постоји „идеална“ опција, ми као грађани морамо бити свесни да смо једноставно принуђени да бирамо између постојећих алтернатива, какве год да су, те да немамо права да „забадамо главу у песак“ због таквог стања у ком е смо се нашли. Такође, све време морамо имати на уму да деполитизација увек више одговара онима који су тренутно на власти него осталима (у том контексту је и деловала некадашња КПЈ, односно медијски садржаји који су пласирани деведесетих). То што две споменуте агитаторке за „беле гласове“ (верујем да ће их бити све више како кампања буде добијала на снази) не припадају ниједној владајућој партији не би требало да нас посебно збуни, јер обе са владајућом већином деле исти промовисани идеал који се често назива „евроатлантским интеграцијама“, а од којих смо досад као друштво имали далеко више штете но користи.

---

[1] <http://www.nspm.rs/hronika/biljana-srbijanovic-belim-listicem-politickoj-eliti-pokazujete-sta-mislite-o-njoj.html>

[2] <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/284972/Srbijanka-Turajlic-Na-izborima-ce-pobediti-nevazeci-listici>

[3] <http://misicb.tripod.com/lektira/vodja.htm>

„Бели листић“ или „tabula rasa“

Пише: Марко Радовановић
петак, 02 децембар 2011 14:49

---

[4] <http://www.quotationspage.com/quote/24926.html>

[5] http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2008&mm=04&dd=19&nav_category=418&nav_id=294741